

Πανεπιστήμιο Δυτικής Αττικής

Τμήμα Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών

Πτυχιακή εργασία

Fragile

Ντούμη Αφροδίτη (15077)

Επιβλέπουσα:

Δρ. Ηώ Πάσχου

Επίκουρη Καθηγήτρια

Αθήνα 2024

Επιβλέπουσα καθηγήτρια και μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής

Δρ. Ηώ Πάσχου,

Επίκουρη Καθηγήτρια

Μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής,

Γεώργιος Μαχιάς

Λέκτορας

Μέλος της Εξεταστικής Επιτροπής

Αριστείδης Τσινάρογλου,

Λέκτορας

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ/ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κατώθι υπογεγραμμένη Ντούμη Αφροδίτη του Κωνσταντίνου με αριθμό μητρώου 15077, φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής Εφαρμοσμένων Τεχνών και Πολιτισμού του Τμήματος Φωτογραφίας και Οπτικοακουστικών Τεχνών, δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της πτυχιακής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολο τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.

Παράβαση της ανωτέρω ακαδημαϊκής μου ευθύνης αποτελεί ουσιώδη λόγο για την ανάκληση του πτυχίου μου».

Η Δηλούσα

Ντούμη Αφροδίτη

Περίληψη

Η συγκεκριμένη πτυχιακή εργασία αποτελεί μια προσωπική εξερεύνηση και αφήγηση χρησιμοποιώντας εικόνες polaroid για την δημιουργία του λευκώματος Fragile. Έπειτα από πειραματισμούς με τις λήψεις polaroid και την τεχνική των polaroid lifts, δημιούργησα μια ενότητα με σκοπό να αποτυπώνει και να εμβαθύνει σε εφήμερες διαθέσεις και προσωπικά συναισθήματα, καθώς και την ομορφιά που ενυπάρχει στο συνηθισμένο, είτε είναι ένα αντικείμενο είτε ένας οικείος χώρος.

Ξεκινώντας, μελέτησα την εφεύρεση της Polaroid και την δημιουργία της στα μέσα του 20^ο αιώνα, από την πρώτη κάμερα το 1947 και τον τρόπο οπου παρουσιάστηκε στο ευρύ κοινό, έως την κάμερα SX-70, το 1972, όπου αποτέλεσε πρωτοποριακό είδος για την εισαγωγή της στον καλλιτεχνικό χώρο. Στην συνέχεια, αναλύθηκε η επιρροή που άσκησε ο Ansel Adams, με την χρήση της polaroid μηχανής, όπου διέδωσε το μέσο αυτό σε αρκετούς καλλιτέχνες και φωτογράφους, διερευνώντας τα όρια της μηχανής, προχώρησαν σε πιο πειραματικά αποτελέσματα. Τέλος, μέσω από τα λευκώματα του Andrei Tarkovsky και της Patti Smith, όπου αποτέλεσαν σημαντικά αντικείμενα μελέτης και έμπνευσης, αναφέρθηκα στην δική μου φωτογραφική ενότητα, από την προέλευση της ιδέας του λευκώματος έως την τεχνική της Polaroid που χρησιμοποίησα.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Εισαγωγή.....	7
---------------	---

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Ιστορική αναδρομή της Polaroid.....	8
1.2 Η Εμφάνιση της Polaroid SX-70.....	10
1.3 Η Πτώχευση και η αναγέννηση της Polaroid.....	11

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 Η Συνεργασία με τον Ansel Adams.....	12
2.2 Εισαγωγή της Polaroid στον καλλιτεχνικό χώρο τον 20 ^ο αιώνα.....	13
2.3 Η απόλυτη έκφραση: Πειράματα με την Polaroid από το 1972.....	17

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1 Οι Polaroids του Andrei Tarkovsky: Instant Light(2002) και Bright, Bright Day(2008).....	19
3.2 Patti Smith: Βιβλίο Land 250 (2008).....	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

1.1 Η προέλευση της ιδέας και η έμπνευση.....	24
1.2 Η τεχνική των Polaroid Lifts.....	25
1.3 Από την Παραγωγή στην Βιβλιοδεσία.....	25
Συμπέρασμα.....	27
Βιβλιογραφία.....	27
Ιστότοποι.....	28
Κατάλογος Εικόνων.....	30

Εισαγωγή

Η παρούσα πτυχιακή μελέτη παρουσιάζει το αποκορύφωμα μιας από τις πιο αξιοσημείωτες τεχνολογικές καινοτομίες της φωτογραφίας, τη στιγμιαία φωτογραφία. Ο Edwin Land (1909-1991) κατέστησε δυνατή τη στιγμιαία φωτογράφιση στο ευρύ κοινό, προσφέροντας την ευκαιρία να δει κανείς την εικόνα του να αναπτύσσεται στα χέρια του. Αρκετοί καλλιτέχνες εκμεταλλεύτηκαν τις τεχνολογικές δυνατότητες του μέσου αυτού από το 1970, παράγοντας εικόνες με μια καλλιτεχνική ευαισθησία, ξεπερνώντας τα όρια της απλής καταγραφής, παρεμβαίνοντας ακόμα και στην τελική εικόνα. Θα μελετήσουμε αναλυτικά την περίπτωση αυτή, από τον Ansel Adams, όπου επιχείρησε να αναδείξει την εξαιρετική ποιότητα του μέσου αυτού, έως φωτογράφους που αναζήτησαν περισσότερο την τεχνική εξερεύνηση και τον πειραματισμό. Επιπλέον, θα αναφερθούν τα φωτογραφικά λευκώματα δυο καλλιτεχνών, του Andrei Tarkovsky και της Patti Smith, όπου χρησιμοποίησαν την στιγμιαία φωτογραφία με μια ματιά τόσο προσωπική, σχεδόν ποιητική, προσφέροντας με τις εικόνες τους αποσπάσματα της ζωής τους, μια αφήγηση για καταστάσεις που ίσως δεν έχουν ειπωθεί. Τα λευκώματα αυτά αποτέλεσαν έμπνευση για την δημιουργία των δικών μου φωτογραφικών εικόνων, όπου συνδύασα και την τεχνική του Polaroid lift, χειραγωγώντας την τελική εικόνα με αντισυμβατικό και απρόβλεπτο τρόπο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1 Ιστορική αναδρομή της Polaroid

Η Polaroid ανακαλύφθηκε από τον επιστήμονα και εφευρέτη Edwin Land το 1948. Με το εύρημά του αυτό η φωτογραφία δεν θα είναι ποτέ ξανά η ίδια.

Όλα ξεκίνησαν με την αμερικανική εταιρεία Polaroid Corporation, όπου ιδρύθηκε από τον Edwin Herbert Land (1909-1991) και παράγει φωτογραφικές μηχανές, φιλμ και οπτικό εξοπλισμό. Η επιχείρηση δημιουργήθηκε για πρώτη φορά το 1932 ως Land-Wheelwright Laboratories, η οποία κατασκεύαζε την πρώτη εφεύρεση του Land, έναν χαμηλού κόστους πολωτή φωτός από πλαστικό φύλλο. Ο Land άρχισε να χρησιμοποιεί πολωμένο υλικό το 1936 για γυαλιά ηλίου και άλλες οπτικές συσκευές, για τις ανάγκες στρατιωτικών εφαρμογών, και το 1937 η εταιρεία ιδρύθηκε με το όνομα Polaroid¹. Άρχισε να εργάζεται πάνω σε φιλμ στιγμιαίας ανάπτυξης μετά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο και η επιχείρηση κυκλοφόρησε τη φωτογραφική μηχανή Polaroid Land το 1947, την οποία αρχικά την παρουσίασε σε επαγγελματίες και δημοσιογράφους. Πρόκειται για την μηχανή Model 95, η οποία χρειαζόταν περίπου ένα λεπτό για να κάνει την εκτύπωση σε σειρά (ελ. αποδ.: είδος σκουρόχρωμου μελανιού) αποχρώσεις και στις 26 Νοεμβρίου 1948 διατέθηκε για πρώτη φορά προς αγορά. Με την χρήση αυτοαναπτυσσόμενου φιλμ, μετατρέπει το εσωτερικό της φορητής φωτογραφικής μηχανής σε

σκοτεινό θάλαμο, επεξεργάζεται την τελική έκθεση και αφότου περάσουν τα 60 δευτερόλεπτα, ο χρήστης αφαιρεί την εικόνα από το αρνητικό υπόστρωμα. Για τα επόμενα δεκαπέντε χρόνια, όλες οι φωτογραφικές μηχανές της εταιρείας κατασκευάστηκαν με βάση την Polaroid Model 95.

More FUN with a Camera
There's no thrill like seeing your pictures
60 seconds after you shoot them

You're the life of the party with a Polaroid Land[®] Camera. You snap the shutter... a minute later get the finished picture for all to enjoy then and there! Big, clear, lasting prints (3 1/4 x 4 1/4).

Just drop the film in your Polaroid picture-in-a-minute camera and you're ready for a great new experience in photography. Almost everything is automatic. No tanks... no liquids... no delays. The whole photographic process is at your fingertips.

Picture-in-a-minute photography gives you an entirely new opportunity to use your ingenuity. You can make better pictures because you see your results at once and vary lighting, pose and composition as you go along.

Think of the fun!
You can enclose in your letters snapshots that are still news.

*Patented for its inventor, Dr. Edwin H. Land. Polaroid ©

POLAROID Land CAMERA
"60 seconds from snap to print"

You see your pictures at once, can improve pose and lighting.

You can build a better vacation album because you get just the pictures you want before you leave the spot. You need never again miss those once-in-a-lifetime shots. Ask your photo dealer for a demonstration tomorrow.

You are always sure of once-in-a-lifetime shots.

Free Booklet Tells How To Double Your Photo Fun!
For the full story of "the world's most exciting camera," write today for the booklet, "35 WAYS TO MAKE THE MOST OF PICTURE-IN-A-MINUTE PHOTOGRAPHY." It's a fascinating picture story of new tricks which can be yours with a Polaroid Land Camera together with details for operation. Just write to POLAROID CORPORATION, Dept. M.P.S., Cambridge 38, Massachusetts.

Weekend or vacation pictures ready to show immediately.

Εικόνα 1: Διαφήμιση της Εταιρείας Polaroid, 1952

¹ Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson, σελ. 106, ελεύθερη μετάφραση.

² Buse, P. (2010). Polaroid into digital: Technology, cultural form, and the social practices of snapshot photography. *Continuum*, 24(2), σελ. 222, ελεύθερη μετάφραση.

Το περιοδικό American Photography τον Απρίλιο του 1947 χαρακτήρισε την κάμερα ως “επαναστατική διαδικασία” και προσέφερε επίσης μια προνοητική πρόβλεψη της κοινοτικής δημιουργίας εικόνων που προωθούσε η φωτογραφική μηχανή: "Μπορεί κανείς εύκολα να φαντασθεί μια εορταστική ομάδα σε πικνίκ ή σε κάποια άλλη χαρούμενη περίσταση να παράγει δεκάδες στιγμιότυπα".³

Θεωρήθηκε επαναστατική μέθοδο, καθώς επέτρεπε σε οποιονδήποτε να αναπτύσσει και να εκτυπώνει σε πολύ λίγο χρόνο τις δικές του εικόνες χωρίς την ανάγκη σκοτεινού θαλάμου με έναν μόνο εξοπλισμό. Οι πρώτες διαφημίσεις τις Polaroid, το 1949, προωθούσαν και επιθυμούσαν να μεταδώσουν στο κοινό αυτή την καινοτομία της στιγμιαίας λήψης, αναφέροντας: "Απλά ρίξτε το φιλμ στη φωτογραφική μηχανή Polaroid 'Picture-in-a-minute' και είστε έτοιμοι να τραβήξετε τις καλύτερες φωτογραφίες που έχετε τραβήξει ποτέ"⁴.

Ο Land επισημαίνει τη σημασία της αμεσότητας και πώς αυτή μπορεί να συνδέεται με τις

κοινωνικές σχέσεις και αλληλεπιδράσεις που αναμένει να προκύψουν από την διαδικασία φωτογράφισης, δηλαδή το πόσο σημαντική είναι η μηχανή αυτή με το άμεσο αποτέλεσμα που παρέχει σε μια κοινωνική συνάθροιση. Αυτό δηλώνει πως τον ενδιαφέρει και η παρουσία των ανθρώπων που συμμετέχουν κατά τη διάρκεια της λήψης και αναμονής της εικόνας, αλλά σαφώς και η ίδια εικόνα να ανταποκρίνεται στις προσδοκίες τους. Η στιγμιαία φωτογραφία σήμαινε επίσης ότι δεν χρειάζονταν πλέον οι γνώσεις και δεξιότητες που απαιτούνταν για την ανάπτυξη και εμφάνιση της εικόνας, απλοποιώντας την πειθαρχία της φωτογραφίας και διαγράφοντας "τα εμπόδια που βρίσκονταν μεταξύ φωτογράφου και θέματος"⁵.

SEE BEAUTIFUL
BIG PRINTS LIKE THIS →
*sixty seconds
after you snap*
YOUR
POLAROID
Land
CAMERA

SEE HOW SIMPLE IT IS TO USE

1. Almost everything is automatic in this picture camera.
2. After you snap the picture, just push the return button.
3. Easy to load. The camera drops the print and even a "snap" is made.
4. Three pull a tab. This starts development, advances next picture, ready to shoot again.
5. A single button sets both film and lens. Loading is quick and easy, and always done in the same way.
6. Sixty seconds later, the picture prints. Push to see it. When done, push ready for next or done.

Just drop the film in your Polaroid "Picture-in-a-minute" Camera and you're ready to shoot the best pictures you've ever taken.

Almost everything is automatic. Sixty seconds after you snap the picture you see the picture — a big, beautiful print in salon quality paper. Polaroid prints pass life tests used to check conventional snapshots.

You'll enjoy thrills you never dreamed of with your Polaroid Camera, indoors or out, day or night. Mail vacation pictures to family and friends while they're still new. Take and show party pictures while the fun's going on. Make sure you've got those once-in-a-lifetime baby, wedding and graduation pictures.

Professionals, amateurs and novices alike are amazed by the life-like quality and sharpness of their Polaroid pictures. See this new miracle of photography in action today — and you'll want a camera to enjoy for years to come.

For free booklet that answers all your questions about picture-in-a-minute photography, write Polaroid Corporation, Dept. P-2, Cambridge, Mass.

Lifetime Guarantee
The Polaroid Land Camera is a precision instrument, guaranteed to give you years of picture-taking. Any defect in workmanship or material will be remedied free during the life of the camera except for transportation charges.

See a demonstration of the new
POLAROID Land CAMERA
at camera stores everywhere

Approved for St. Swanton, Dr. Edwin W. Land. Polaroid Pat. Reg. U. S. Pat. Off.—D
August, 1949

Εικόνα 2: Διαφήμιση κάμερας, Popular Photography Magazine, 194

³ Buse, P. (2007). Photography degree zero: cultural history of the polaroid image. *New Formations*, 2007, (62), σελ.30, ελεύθερη μετάφραση.

⁴ Your Polaroid Land Camera. (1949, 1 Αυγούστου). *Popular Photography* 25(2), σελ. 93, ελεύθερη μετάφραση

⁵ Bonanos, C. (2012). *Instant : the story of Polaroid*. New York: Princeton Architectural Press, σελ.56, ελεύθερη μετάφραση.

1.2 Η Εμφάνιση της Polaroid SX-70

Ο τελικός στόχος του Land επιτεύχθηκε μετά από 25 χρόνια, το 1972, αυτό είχε ως αποτέλεσμα την ανάπτυξη της τεχνολογίας SX-70, η οποία εξάγει μηχανικά από τη φωτογραφική μηχανή μια εικόνα με λευκό περίγραμμα που εμφανίζεται μπροστά στα μάτια του χρήστη⁶. Το περιοδικό *Popular Science* τον Ιανουάριο του 1973 το χαρακτήρισε ως “μια από τις κορυφαίες τεχνολογικές εφευρέσεις της εποχής”⁷. Η απουσία του φιλμ που αποκολλάται, που διέθεταν οι προηγούμενες κάμερες της Polaroid, επέτρεπε την άμεση χρήση, καθιστώντας την το πιο εξελιγμένο και εφευρετικό καταναλωτικό προϊόν της εποχής της.

Εικόνα 3: Διαφήμιση Polaroid SX-70, Life Magazine, 1972

Η SX-70 ήταν πρωτοποριακή όχι μόνο για το είδος των εικόνων που αποτύπωνε και τη διαδικασία εργασίας που επέτρεπε με τον εύκολο χειρισμό της, αλλά και για την εξαιρετική της σχεδίαση. Η κατασκευή της είναι αναδιπλούμενη, με αυτό το χαρακτηριστικό η μηχανή SX-70 καταφέρνει να παραμείνει μία από τις πιο πρακτικές Polaroid κάμερες που κατασκευάστηκαν ποτέ. Η αναδιπλούμενη φωτογραφική μηχανή διαθέτει όλες τις απαραίτητες λειτουργίες και διπλώνεται αρκετά μικροσκοπικά για να την βάλει κανείς στην τσέπη του.

⁶ Buse, P. (2010). Polaroid into digital: Technology, cultural form, and the social practices of snapshot photography. *Continuum*, 24(2), σελ. 217.

⁷ Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson, σελ. 14, ελεύθερη μετάφραση.

Ωστόσο, υπήρχαν σημαντικές επιφυλάξεις σχετικά με τη χρησιμότητα της φωτογραφικής μηχανής για τους επαγγελματίες φωτογράφους, γεγονός που περιόρισε σημαντικά την αποδοχή της εκείνη την εποχή. Η SX-70, σύμφωνα με τον Norman Rothschild, Αμερικανός φωτογράφος, (1913-1995) στερείται ορισμένων χαρακτηριστικών που μπορεί να την κάνουν ένα απόλυτα δημιουργικό εργαλείο για επαγγελματίες και κάποιους πιο προχωρημένους ερασιτέχνες. Δήλωνε πως η έλλειψη οποιουδήποτε ελέγχου του βάθους πεδίου, λόγω της πρακτικά ανόητης αυτοματοποίησης της έκθεσης, είναι το ένα πρόβλημα. Το άλλο είναι η έλλειψη ελέγχου της ταχύτητας κλείστρου. Η Polaroid SX -70 απευθύνεται σε μια μαζική αγορά και είναι εξαιρετικά κατάλληλη γι' αυτήν⁸. Το επόμενο πρόβλημα που παρατηρήθηκε και προκαλούσε ανησυχία στους φωτογράφους είναι πως υπάρχουν ενδείξεις ότι η φωτογραφική μηχανή μπορεί να θέσει σε ισότιμο επίπεδο τον επαγγελματία με τον ερασιτέχνη. Ο Douglas Kirkland (1934-2022), Καναδός φωτογράφος, δήλωσε “Διαπίστωσα επίσης ότι η φωτογραφική μηχανή χειρίζεται με μεγάλη ευκολία. Όπως ανέφερα χαριτολογώντας σε ένα από τα μοντέλα μου, - Είναι τόσο λίγα αυτά που πρέπει να κάνω, που είναι σχεδόν ντροπιαστικό”⁹.

Παρόλη την κριτική που ακολούθησε, η SX-70 παρέμεινε ως το πιο δημιουργικό καταναλωτικό προϊόν που δημιουργήθηκε ποτέ και η πιο διαδεδομένη φωτογραφική μηχανή στις αρχές της δεκαετίας του 1980.

1.3 Η Πτώχευση και η αναγέννηση της Εταιρείας Polaroid

Η φωτογραφία Polaroid και η εταιρεία Polaroid Corporation βρισκόταν σε κρίσιμη κατάσταση τη δεκαετία του 1990, άρχισε να αποσύρεται από την αγορά όταν εμφανίστηκαν αρχικά οι ψηφιακές φωτογραφικές μηχανές. Το 2001 πτώχευσε, καθώς δεν κατάφερε να συμβαδίσει με την τεχνολογία της ψηφιακής φωτογραφίας. Η στιγμιαία φωτογραφία ήταν περισσότερο μια τεχνολογική περιέργεια, πολλοί καταναλωτές σταμάτησαν να χρησιμοποιούν τις φωτογραφικές μηχανές τους μετά από ένα χρόνο από την αγορά τους, σε αντίθεση με τους στόχους του Edwin Land για συνεχή λήψη εικόνων. Μετά τη δεύτερη αίτηση πτώχευσης της Polaroid το 2008, ένας μεγάλος αριθμός χρηστών άρχισε να συγκεντρώνεται διαδικτυακά, ζητώντας να σωθεί η εταιρεία και ως αποτέλεσμα, αναπτύχθηκαν ιστότοποι, όπως το saverpolaroid.com και savepolaroid.com, όπου χιλιάδες άτομα από όλο τον κόσμο ζήτησαν από έναν επενδυτή να αγοράσει το εναπομείναν εργοστάσιο¹⁰. Λόγω της εμφάνισης ανεξάρτητων ψηφιακών πλατφορμών, δύο άτομα μπόρεσαν να αγοράσουν την τελευταία εγκατάσταση φιλμ της Polaroid, η οποία βρισκόταν στο Enschede της Ολλανδίας. Ο Florian Kaps και ο André Bosman δημιούργησαν το The Impossible Project και επανέφεραν το φιλμ Polaroid το 2010. Στην πλατφόρμα www.polanoid.net αναφέρουν: Το Polanoid εφευρέθηκε επειδή η μαγεία των φωτογραφιών Polaroid, η συναρπαστική ιστορία του Edwin Land και η γοητεία και το άγγιγμα των φωτογραφικών μηχανών Polaroid μας άγγιξαν. Πεινασμένοι για πραγματικές αναλογικές, μυρωδάτες φωτογραφίες σε έναν ψηφιακό κόσμο, αποφασίσαμε να πάμε κόντρα στο ρεύμα και να ξεκινήσουμε τη μεγαλύτερη, καλύτερη και πιο άμεση διαδικτυακή κοινότητα φωτογραφίας που υπήρξε ποτέ. Γεμάτη με εκατομμύρια Polaroid, που συλλέγονται και ανεβαίνουν από λάτρεις στις Polaroid σε όλο τον πλανήτη.

⁸ Buse, P. (2008). SURELY FADES AWAY: Polaroid photography and the contradictions of cultural value1 . *Photographies*, 1(2), σελ.229, ελεύθερη μετάφραση.

⁹ Buse, P. (2016). *The Camera Does the Rest How Polaroid Changed Photography*. [χ.τ.]: University of Chicago Press, σελ.156, ελεύθερη μετάφραση.

¹⁰ Clark, A. (19 Δεκεμβρίου, 2008). *The Guardian*, τελευταία πρόσβαση 14 Απριλίου 2024

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

2.1 Η Συνεργασία με τον Ansel Adams

Καθ' όλη τη διάρκεια της ιστορίας της, η Polaroid είχε ως στόχο να δώσει τη δυνατότητα σε μεγάλο μέρος του πληθυσμού να βιώσει τις δυνατότητες της δημιουργικής έκφρασης. Κατάφερε, έτσι, να εισέλθει και στον επαγγελματικό χώρο, ενώ οι επιφυλάξεις για την χρήση της συνέχιζαν να υπάρχουν.

Όλα ξεκίνησαν με τον Ansel Adams(1902-1984), έναν από τους πιο διάσημους φωτογράφους τοπίων στον κόσμο και στενό φίλο του Land, όπου το 1949 ο Adams θα γινόταν σύμβουλος της Polaroid, δούλευε με φωτογραφικές μηχανές, φιλμ, όλες τις εφευρέσεις, δοκιμάζοντας ό,τι έβγαινε από τα εργαστήρια¹¹. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, ο Adams προσκάλεσε φίλους και συμμαθητές του για να βοηθήσουν στην ανάπτυξη και δημιουργία των νεότερων προϊόντων της Polaroid, κάνοντας υπαίθριες δοκιμές και κρατώντας άφθονες σημειώσεις. Ο στόχος ήταν να αποδείξουν ότι αυτό το νέο φιλμ είχε εξαιρετική ποιότητα και δεν ήταν απλώς ένα gadget (ελ.αποδ.: μικροσυσκευή). Ο Adams επέμενε συχνά στις χαρακτηριστικές τονικές ιδιότητες του

φιλμ, την υψηλή ταχύτητα ASA, την υψηλή ανάλυση και τις ιδιαίτερες καλλιτεχνικές πτυχές. Αυτά τα στοιχεία συμπεριλήφθηκαν στην έννοια "straight photography"¹², στην οποία ο Adams κατείχε καθοριστικό ρόλο, και οι φωτογραφίες με φιλμ Polaroid που τράβηξε χαρακτηρίζονταν από την απόκλισή τους από τις δημοφιλείς συμβάσεις σχετικά με το θέμα και τη σύνθεση, καθώς και από την τάση να δίνουν προτεραιότητα στην αφαίρεση¹³.

Πίστευε ότι οι εικόνες Polaroids παρείχαν τόνους που δεν μπορούσαν να αναπαραχθούν με άλλες τεχνικές, γι' αυτό τον λόγο συνέχισε να χρησιμοποιεί την μηχανή και τα προϊόντα της εταιρίας στην καριέρα του. Με την SX-70, ο Adams δημιούργησε εντυπωσιακές πανοραμικές εικόνες, όπως η λήψη των καταρρακτών Yosemite και μπόρεσε να αποτυπώσει την αίσθηση του μεγαλείου.

Εικόνα 4: Ansel Adams, Cascades, 1956

¹¹ Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson, σελ. 96.

¹² Όρος που εμφανίστηκε το 1916, παραπέμπει σε φωτογραφία που προσπαθεί να απεικονίσει μια σκηνή ή ένα θέμα με ευκρίνεια και λεπτομέρεια, σύμφωνα με τις ιδιότητες που διακρίνουν τη φωτογραφία από άλλα οπτικά μέσα, ιδίως τη ζωγραφική.

¹³ Buse, P. (2008). SURELY FADES AWAY: Polaroid photography and the contradictions of cultural value 1 . *Photographies*, 1(2), σελ.234.

Ο ίδιος αναφέρει στην Αυτοβιογραφία του:

“Πολλές από τις πιο επιτυχημένες φωτογραφίες μου από τη δεκαετία του 1950 και μετά έχουν τραβηχτεί σε φιλμ Polaroid. Μια ματιά στην τονική ποιότητα της εκτύπωσης που έχω επιτύχει θα πρέπει να πείσει τους αμύητους για την πραγματικά ανώτερη ποιότητα του φιλμ Polaroid”.¹⁴

Επιπλέον, προσέφερε σημαντική βοήθεια για την εξέλιξη των προϊόντων της Polaroid, καθώς κατέγραψε αρκετές δοκιμαστικές λήψεις του ίδιου θέματος με μικρές προσαρμογές και αλλαγές, όπως η ρύθμιση του διαφράγματος, ο χρόνος εμφάνισης ή η χρήση φίλτρου και έγραφε όλα αυτά τα στοιχεία πάνω στη δοκιμαστική φωτογραφία αλλά και σε σημειώσεις.

Εικόνα 5: Ansel Adams, Test Photographs of Yosemite National Park, 1973

Εικόνα 6: Ansel Adams, Yosemite Falls, 1979

2.2 Εισαγωγή της Polaroid στον καλλιτεχνικό χώρο

Ξεκινώντας στα τέλη της δεκαετίας του 1940, η Polaroid Corporation διαμόρφωσε την σύγχρονη φωτογραφία, τόσο για τους απλούς χρήστες αλλά κυρίως και για τους καλλιτέχνες. Προς τα τέλη του 1960, το Πρόγραμμα Υποστήριξης Καλλιτεχνών της εταιρείας προσέφερε φιλμ και εξοπλισμό σε επίδοξους και επαγγελματίες φωτογράφους, ζητώντας τους να συνεισφέρουν μία εικόνα για την συλλογή που αργότερα θα γινόταν οι Polaroid Collections¹⁵. Η Polaroid ανέπτυξε πολλά φωτογραφικά σεμινάρια για τους υπαλλήλους της, μεταξύ των οποίων και εκείνα του Ansel Adams τις δεκαετίες του 1950 και 1960. Αρκετοί εικαστικοί καλλιτέχνες χωρίς επίσημη

¹⁴ Adams, A. & Alinder, M. (2017). *Ansel Adams: An Autobiography*. [χ.τ.]: Little Brown.

¹⁵ Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson, σελ. 96.

εμπειρία στη φωτογραφία δημιούργησαν φωτογραφικά έργα χρησιμοποιώντας υλικά Polaroid, δεδομένου ότι απαιτούν πολύ λίγες ιδιαίτερες ικανότητες¹⁶. Αναφέρουμε συγκεκριμένα τους Andy Warhol, David Hockney, Chuck Close και William Wegman σε αυτή την κατηγορία.

Ο Andy Warhol(1928-1987) είχε πάντοτε μαζί του την SX-70 Polaroid όπως και την διάσημη για εκείνον Big Shot, μηχανή Polaroid που κυκλοφόρησε το 1971 και σχεδιάστηκε για χρήση πορτρέτων. Κατέγραφε τις μούσες στο καλλιτεχνικό του στούντιο The Factory, τους χαρακτήρες που συναντούσε στη Νέα Υόρκη και τις διασημότητες που συναντούσε στο Χόλιγουντ, αλλά και τόπους όπου επισκεπτόταν. Θεωρούσε τη φωτογραφική μηχανή Polaroid ιδανική για πειραματισμό. Ο Warhol ταίριαζε τέλεια στην Polaroid, με το όραμα που είχε ο Edwin Land όταν την δημιούργησε, καθώς ήταν ο συνδυασμός καλλιτέχνη και καθημερινού φωτογράφου. “Έβλεπα πως υπάρχει κάτι στη φωτογραφική μηχανή polaroid που κάνει το άτομο να δείχνει απλά σωστό”¹⁷.

Ο David Hockney(1937) προσέγγισε την polaroid με έναν διαφορετικό τρόπο. Πειραματίστηκε με νέους τρόπους θέασης, ενώνοντας πολλές οπτικές γωνίες χρησιμοποιώντας μια Polaroid για να παράγει φωτοκολλάζ, τα οποία ονόμασε "joiners"¹⁸. Η τέχνη του μιμείται τον κυβισμό¹⁹, καθώς απεικονίζει μια σκηνή ή ένα αντικείμενο από πολλές οπτικές γωνίες σε μια δισδιάστατη μορφή. Ασχολήθηκε με την έννοια του χρόνου στις εικόνες του, δείχνοντας μια σκηνή ή ένα πρόσωπο σε διαφορετικά σημεία. “Ο χρόνος εμφανιζόταν στην εικόνα, και εξαιτίας αυτού ο χώρος, η ψευδαίσθηση του μεγαλύτερου χώρου. Όμως ο χρόνος είναι αληθινός, ξέρουμε ότι χρειάστηκε χρόνος για να τραβηχτούν οι εικόνες, να εμφανιστούν, και να τις τοποθετήσουμε”²⁰.

Εικόνα 7: Andy Warhol, Dolly Parton, 1985

Εικόνα 8: David Hockney, Still Life Blue Guitar, 1982

¹⁶ Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson, σελ. 120.

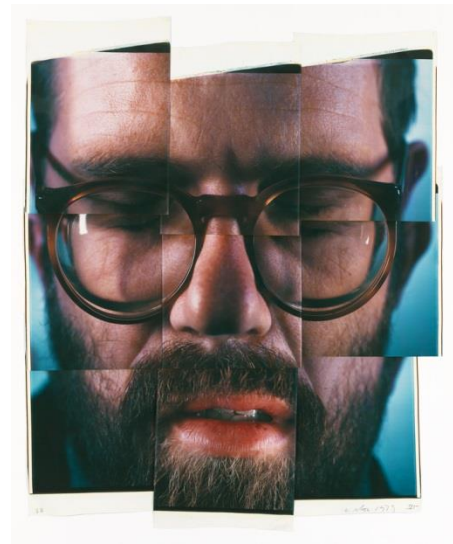
¹⁷ TASCHEN. (2015). Warhol's lens – The prince of Pop Art on his photographic work. The 1981 BBC

¹⁸ Buse, P. (2016). *The Camera Does the Rest How Polaroid Changed Photography*. [χ.τ.]: University of Chicago Press, σελ.17, ελεύθερη μετάφραση.

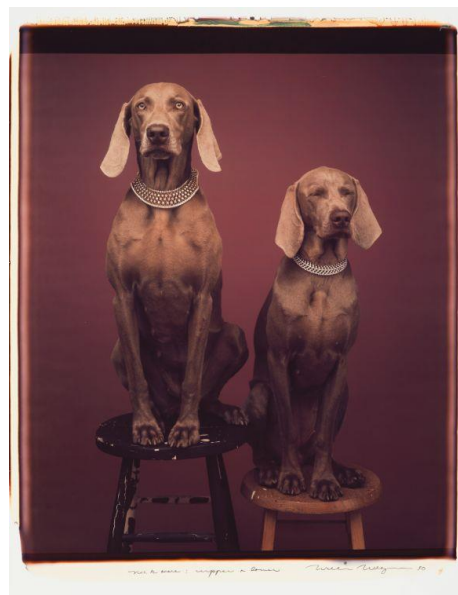
¹⁹ Ο κυβισμός είναι καλλιτεχνικό ρεύμα της ζωγραφικής και της γλυπτικής στην Ευρώπη του 20ού αιώνα.

²⁰ L.A. LOUVER. (2020). David Hockney on his photocollage process (1983), τελευταία πρόσβαση 14 Απριλίου 2024.

Στις δεκαετίες του 1970 και του 1980, η Polaroid εισήγαγε νέες τεχνολογικές καινοτομίες, η πιο αξιοσημείωτη από τις οποίες ήταν η φωτογραφική μηχανή μεγάλου μεγέθους 20x24, το 1976. Όπως παρατήρησε ο φωτογράφος Chuck Close (1940-2021), την ώρα που οι φωτογραφικές μηχανές και τα φιλμ γίνονταν όλο και μικρότερα, η Polaroid τα μεγάλωνε²¹. Τον γοήτευσαν τα φιλμ μεγάλου μεγέθους, τα οποία χρησιμοποίησε για μια εκτεταμένη ακολουθία αυτοπροσωπογραφιών, συμπεριλαμβανομένων κολλάζ από κοντινά πλάνα του προσώπου του. Με την εξαιρετική ευκρίνεια και λεπτομέρεια που προσέφερε το φιλμ αυτό, ο Chuck Close ισχυρίζεται ότι μία από αυτές τις εκτυπώσεις "περιέχει άπειρη ποσότητα πληροφοριών" και ότι αν σαρώσει ψηφιακά μία από αυτές μπορεί να τη μεγεθύνει στο μέγεθος ενός κτιρίου.²² Ο William Wegman(1943) χρησιμοποίησε επίσης την 20x24 polaroid, από το 1979, εμπνευσμένος από αυτό το νέο μέσο, έκανε μερικές από τις πρώτες του έγχρωμες εικόνες και φωτογράφιζε τον σκύλο του Man Ray, οπού ήταν πρωταγωνιστής σε αρκετές εικόνες του. Ο Wegman για σχεδόν 30 χρόνια χρησιμοποίησε αυτή τη φωτογραφική μηχανή, ασχολήθηκε με διάφορα θέματα όπως ο ανθρωπομορφισμός που κυριαρχεί στις εικόνες με τον σκύλο του, ο σουρεαλισμός και η θεωρία των χρωμάτων.

Εικόνα 7: Chuck Close, Self-Portrait/Composite/Nine Parts, 1979

Εικόνα 8: William Wegman, Neckware Upper and Lower 1990

²¹ Buse, P. (2016). *The Camera Does the Rest How Polaroid Changed Photography*. [χ.τ.]: University of Chicago Press, σελ.54, ελεύθερη μετάφραση.

²² Lombino, M. (2013). *The Polaroid Years: Instant Photography and Experimentation*. [χ.τ.]: Prestel, σελ. 78, ελεύθερη μετάφραση.

Αυτό που έκανε την Polaroid τόσο δελεαστική για τους καλλιτέχνες ήταν αρχικά η αμεσότητα, δηλαδή η γρήγορη αξιολόγηση και αναθεώρηση, αντί να στέλνουν υλικό σε ένα εργαστήριο και να το ξεχνάνε για λίγο. Επίσης ήταν τα χρώματα, όλοι αναγνώριζαν την ποιότητα, όπου μόνο η Polaroid μπορεί να το προσφέρει αυτό. Ένωσαν ότι βρίσκονται σε μια τεχνολογική αιχμή. Ο Walker Evans (1903-1975) ήταν ένας από τους φωτογράφους που απέκτησε την SX-70 αρκετά γρήγορα μετά την κυκλοφορία της, το 1973, όπου επίσης του δόθηκε απεριόριστη προμήθεια φιλμ από τον Edwin Land και τράβηξε χιλιάδες φωτογραφίες με αυτήν τους επόμενους δεκατέσσερις μήνες. Στην αρχή πίστευε ότι η SX-70 ήταν "απλά ένα παιχνίδι"²³, και στη συνέχεια συνειδητοποίησε πως τον οδήγησε να κάνει απρόβλεπτες φωτογραφικές ανακαλύψεις και εξερευνήσεις. Με την polaroid φωτογράφησε γνώριμα και οικεία θέματα, όπως πινακίδες, οικιακούς εσωτερικούς χώρους, πρόσωπα, παραδοσιακή αρχιτεκτονική, έπιπλα του δρόμου και αστικά σκουπίδια, προσδίδοντας σε αυτά μια ιδιαίτερη αίσθηση τυπικής εξερεύνησης του περιβάλλοντος. Στις polaroids, η ψυχρή αποστασιοποίηση και η ήρεμη αυτοσυγκράτηση που χαρακτήριζαν τις φωτογραφίες του Evans δίνουν συχνά τη θέση τους σε μια πιο ενστικτώδη, οικεία εμπλοκή με τα θέματα.²⁴

Εικόνα 9: Walker Evans, no title, 1974

²³ Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson, σελ. 17, ελεύθερη μετάφραση.

²⁴ Walker, E. & Hambourg, M. (2000). *Walker Evans*. [χ.τ.]: Metropolitan Museum of Art, σελ.137, ελεύθερη μετάφραση.

2.3 Η απόλυτη έκφραση: Πειράματα με την Polaroid Κάμερα από το 1972

Η Polaroid επέτρεψε τον γρήγορο πειραματισμό, αφού μπορούσε κανείς να δει τα αποτελέσματα σχεδόν αμέσως, να κάνει προσαρμογές και στη συνέχεια να τραβήξει άλλη μια φωτογραφία. Φωτογράφοι και καλλιτέχνες, οι οποίοι αναγκάζονται όλο και περισσότερο να επανατοποθετηθούν όσον αφορά την αυθεντικότητα και την ατομικότητα σε μια εποχή προσομοίωσης, στις αρχές του 1970, στράφηκαν προς την εικόνα Polaroid²⁵. Η ιδέα της παραγωγής ενός μοναδικού, μη αναπαραγωγίμου αντικειμένου ήταν κάτι που επιθυμούσαν να πετύχουν. Με την εισαγωγή του μοντέλου SX-70, όπου εμφανίστηκε το 1972, τους δόθηκε ακριβώς αυτή την ευκαιρία. Το φιλμ της κάμερας αυτής μπορούσε να τροποποιηθεί τόσο κατά τη διάρκεια όσο και μετά την έκθεση. Ήταν η δεκαετία που παρατηρήθηκε μια έκρηξη δημιουργικότητας²⁶. Οι καλλιτέχνες άρχισαν να πειραματίζονται και να διευρύνουν τα όρια των δυνατοτήτων του φιλμ αυτού. Το αντιμετώπιζαν σαν έναν άδειο καμβά πάνω στον οποίο μπορούσαν να ζωγραφίσουν, να επεξεργαστούν και να προσθέσουν τη δική τους μοναδική πινελιά που θα αποτελούσε την υπογραφή τους²⁷.

Με την κάμερα SX-70, το φωτογραφικό γαλάκτωμα χρειαζόταν έως και 48 ώρες για να στερεοποιηθεί, αλλά μέσα στον χρόνο αυτό μπορούσε να επεξεργαστεί με ένα αιχμηρό αντικείμενο. Η εκτύπωση ήταν αρκετά ανθεκτική σε γρατζουνιές, όμως η άσκηση πίεσης στην επιφάνειά της μπορεί να προκαλέσει τη διάσπαση των στρωμάτων βαφής, καταφέροντας να αλλοιώσει την υφή και το χρώμα της εικόνας. Το αποτέλεσμα αυτό καταφέρνει να δημιουργήσει μια νέα εικόνα με μια ανάμειξη μεταξύ πίνακα ζωγραφικής και φωτογραφίας. Ο Lucas Samaras(1936-2024) ήταν πρωτοπόρος σε αυτούς τους πειραματισμούς. Αφού απέκτησε μια Polaroid το 1969, άρχισε να φτιάχνει εκατοντάδες δημιουργικά αυτοπορτραίτα, πειραματιζόμενος με χρονικές και γωνιακές ακολουθίες και διπλές εκθέσεις επιδιώκοντας να διασπάσει το πρόσωπο και το σώμα του. Συχνά εμφανιζόταν και γυμνός, ενστερνίζοντας το ερωτικό και αισθησιακό στοιχείο. Όπως ο ίδιος είχε δηλώσει, η ταχύτητα με την οποία επιτυγχάνεται ένα αποτέλεσμα χωρίς εξωτερική βοήθεια και η πλήρης ιδιωτικότητα του έδωσαν την ευκαιρία να κάνει κάτι αδύνατο με την κανονική φωτογραφία.²⁸

Αρκετές από αυτές τις εικόνες ήταν μέρος της σειράς AutoPolaroids(1969-1971), όπου κυριαρχούν αφηρημένα γεωμετρικά στοιχεία και έβλεπε τον εαυτό του μέσω των εικόνων αυτών ως μια αφαίρεση. Σύμφωνα με τον Peter Schjldahl(1987), ο Samaras αξιοποίησε πλήρως την αντικειμενικότητα της μοναδικής εκτύπωσης, αντιμετωπίζοντας τις εικόνες του ίδιου του σώματος ως σώματα. Είναι τόσο πλάσματα όσο και δημιουργήματα.

²⁵ Buse, P. (2007). Photography degree zero: cultural history of the polaroid image. *New Formations*, 2007, (62), σελ.41

²⁶ Hitchcock, B. (2019). *The Polaroid Book*. [χ.τ.]: Taschen, σελ.28, ελεύθερη μετάφραση.

²⁷ Hitchcock, B. (2019). *The Polaroid Book*. [χ.τ.]: Taschen, σελ.28, ελεύθερη μετάφραση.

²⁸ Buse, P. (2016). *The Camera Does the Rest How Polaroid Changed Photography*. [χ.τ.]: University of Chicago Press, σελ.69, ελεύθερη μετάφραση.

Με την σειρά Photo-Transformations (1973-1976) πήγε ένα βήμα παραπέρα και έσπασε τις συμβάσεις εκμεταλλευόμενος ένα τεχνολογικό ελάττωμα. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας εμφάνισης, το φιλμ μπορεί να τροποποιηθεί με το χέρι ή με τη χρήση διαφόρων εργαλείων και οργάνων. Μετέτρεψε το σώμα του σε ρευστό και δημιούργησε μια πραγματικότητα που εναλλάσσεται μεταξύ φαντασίας και εφιάλη σε αυτά τα πειραματικά αυτοπορträιτα, τα οποία είναι μερικές φορές παραισθησιογόνα και με τρομακτικά στοιχεία²⁹.

Ο John Reuter (1953) βρήκε επίσης τρόπους για να επέμβει στην επιφάνεια της αναπτυσσόμενης εκτύπωσης. Άρχισε να εργάζεται με ένα είδος φιλμ, το Polacolor II, οπότε ανακάλυψε την διαδικασία Polaroid transfer, χρησιμοποιεί δηλαδή τη χαρακτηριστική μεταφορά χρωστικών ουσιών από το αρνητικό του εκτεθειμένου στιγμιαίου φιλμ σε χαρτί ακουαρέλας, το οποίο χρησιμοποιεί στη θέση του συμβατικού θετικού του φιλμ. Οι χρωστικές ουσίες δεν μεταφέρονται πάντα πλήρως, ένα ελάττωμα που ο ίδιος εκμεταλλεύεται και επιδιώκει συχνά. Αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία polaroid transfer, επεξεργάζεται την εικόνα χρησιμοποιώντας βαφές ρετουσαρίσματος, νερομπογιές, χρωστικές ουσίες, μεταμορφώνοντάς την από παραδοσιακή και συμβατική εικόνα σε μια νέα που θυμίζει τοιχογραφίες.

Μέρος της γοητείας της Polaroid είναι φυσικά η μοναδικότητά της, ένα υλικό που μπορούσε να γρατσουνιστεί, να τσαλακωθεί ή να αλλοιωθεί με άλλο τρόπο και να μετατραπεί σε κάτι διαφορετικό. Ως αποτέλεσμα, η εκτύπωση του φιλμ Polaroid "έχει ... μια ομοιότητα με τη ζωγραφική και τη γλυπτική" και μπορεί να ανακυκλωθεί με φυσικό τρόπο για το λόγο της καλής τέχνης.³⁰ Η καινοτομία της polaroid παγιώνεται και ο εκτεταμένος εναγκαλισμός των καλλιτεχνών μετατρέπει την εταιρεία σε μια σημαντική πολιτιστική και καλλιτεχνική δύναμη.

Εικόνα 10: Lucas Samaras, Photo- Transformation, 1973

Εικόνα 11: John Reuter, Revelation, 1978

²⁹ Taylor, S. (2004). From Tortured Youth to Enchanted Sage. *Art in America*. 8,σελ.115, ελεύθερη μετάφραση.

³⁰ Schjeldahl, (1987). Instant Age. S. Constance(Επιμ), *Legacy of Light*. New York: Knopf,σελ 9, ελεύθερη μετάφραση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

3.1 Οι Polaroids του Andrei Tarkovsky: Βιβλία *Instant Light*(2002) και *Bright, Bright Day*(2008)

Ο Ιταλός σκηνοθέτης Michelangelo Antonioni(1912-2007) φέρεται να χάρισε στον φίλο και συνάδελφό του Andrei Tarkovsky(1932-1986) μια φωτογραφική μηχανή Polaroid το 1977. Ο Tarkovsky τράβηξε σχεδόν 200 φωτογραφίες Polaroid μεταξύ 1979 και 1983, αλλά 60 από αυτές αποτέλεσαν το βιβλίο του *Instant Light*(2002). Οι πρώτες 27 τραβήχτηκαν στη Ρωσία, στον τόπο καταγωγής του, κυρίως μέσα και γύρω από το εξοχικό του στο Myasnoe έξω από τη Μόσχα, ενώ οι υπόλοιπες 33 τραβήχτηκαν στην Ιταλία κατά τη διάρκεια των προετοιμασιών για το *Nostalghia*³¹. Η μελαγχολία του να βλέπεις κάτι για τελευταία φορά εκφράζεται στις εικόνες που κατέγραψε στην Ρωσία, οι οποίες αναπνέουν επίσης έναν αέρα οικογενειακής ηρεμίας και μια θερμή ατμόσφαιρα, καθώς οι εικόνες αυτές τραβήχτηκαν από τον Tarkovsky λίγο πριν αναχωρήσει για την Ιταλία, όπου και δεν θα επέστρεφε ποτέ στην πατρίδα του. Αντιθέτως, οι Polaroids που τραβήχτηκαν στην Ιταλία χαρακτηρίζονται από απόλυτη απουσία οικογενειακής γαλήνης, παρουσιάζουν συγκρατημένες νεκρές φύσεις με προσωπικά αντικείμενα, υπερεκτεθειμένα κουφώματα παραθύρων και μάλλον νευρικές -και ενίοτε ακόμη και φορμαλιστικές- λήψεις δωματίων ξενοδοχείων, που επιβεβαιώνουν μια θεμελιώδη κατάσταση εγκατάλειψης³².

Δύο τόμοι περιλαμβάνουν τις Polaroids του Tarkovsky, το *Instant Light*(2002) και *Bright, Bright Day*(2008) και έχουν ελαφρώς διαφορετικές συλλογές φωτογραφιών, οπού στο πρώτο βιβλίο τις εικόνες συνοδεύουν ημερολογιακές σημειώσεις και ποίηση. Πολλά από τα φωτογραφικά στιγμιότυπα μοιάζουν να αντανακλούν τον ονειρικό κόσμο του Tarkovsky, παρουσιάζουν μια αξιοσημείωτη συνοχή με τις ταινίες του, καθώς θα μπορούσαν να είναι παρμένα στιγμιότυπα από αυτές. Αποτυπώνει εξοχικές κατοικίες και τοπία τυλιγμένα στην ομίχλη, κυριαρχούν γαλαζωπές ή πρασινωπές αποχρώσεις, πυκνά καταπράσινα δάση και οικιακούς χώρους με ελάχιστα ίχνη μοντέρνου, διακόσμηση από αντίκες, ένα ομιχλώδες αγροτικό τοπίο. Αυτές οι στιγμιαίες φωτογραφίες Polaroid μεταφέρουν την ευαισθησία του Tarkovsky για την ομορφιά του φυσικού κόσμου και τη φευγαλέα φύση του χρόνου, καθώς σκεφτόταν πολύ για την "φυγή" του χρόνου και ήθελε να κάνει μόνο ένα πράγμα: να τον σταματήσει - έστω και για μια στιγμή, στις εικόνες της φωτογραφικής μηχανής Polaroid.³³

³¹ σοβιετικό-ιταλική δραματική ταινία του 1983 σε σκηνοθεσία του Αντρέι Ταρκόφσκι.

³² Fagard, G. (2012). Visual Romanticism as a Subversive Affect. *The Polaroids of Andrei Tarkovsky, 1979-1983. East European Film Bulletin*, vol.12, σελ.5.

³³ Tarkovski, A., Chiamonte, G. & Guerra, T. (2006). *Instant Light: Tarkovsky Polaroids*. [χ.τ.]: Thames & Hudson,σελ.7, ελεύθερη μετάφραση.

Η οικογενειακές αναμνήσεις είναι το άλλο πρωταρχικό θέμα που αναδύεται στις Polaroids του Tarkovsky. Παρόμοια με τις οικογενειακές φωτογραφίες, οι εικόνες του εκφράζουν συχνά προσωπικές στιγμές που αποτυπώνονται στο χρόνο με συγγενείς και κοντινά πρόσωπα. Ένας κριτικός της έκθεσης της γκαλερί White Space το 2007 σχολίασε ότι "τα πορτρέτα της σειράς είναι αφοπλιστικά προσωπικά, σαν να προέρχονται κατευθείαν από το οικογενειακό άλμπουμ φωτογραφιών".³⁴

Οι εικόνες του Tarkovsky λειτουργούν ως προέκταση των ταινιών του, διαθέτουν μια αγνή κινηματογραφική ομορφιά. Προκαλούν μια αποστασιοποιημένη νοσταλγική ατμόσφαιρα, με το φως εισχωρεί ακόμη και στις βαθύτερες γωνίες αυτών των Polaroids, ρίχνοντας φωτοσκιάσεις πάνω σε κρεβάτια, διαδρόμους, κενές καρέκλες και βάζα. Μας αφήνουν μια μυστηριώδη και ποιητική αίσθηση, τη μελαγχολία του να βλέπεις τα πράγματα για τελευταία φορά.³⁵

Εικόνα 12: Andrei Tarkovsky, Bright Bright Day, 2008

³⁴ Maunsell, J. (2008, 2 Μαρτίου). Andrei Tarkovsky *Frieze Magazine* 113.

³⁵ Tarkovski, A., Chiamonte, G. & Guerra, T. (2006). *Instant Light: Tarkovsky Polaroids*. [χ.τ.]: Thames & Hudson,σελ.9, ελεύθερη μετάφραση .

Εικόνες 13 και 14: Andrei Tarkovsky, Instant Light, 2002

3.2 Patti Smith: Βιβλίο Land 250 (2008)

Η Patti Smith (1946), πανκ ποιήτρια, εκφράζει την καλλιτεχνική της πλευρά με όσα μέσα μπορεί να χρησιμοποιήσει για πάνω από 50 χρόνια. Έχει στιγματίσει με επιτυχία το δρόμο της μέσα από τη μουσική, την τέχνη και τη λογοτεχνία, αλλά η δημιουργική της φύση δεν περιορίζεται σε αυτά τα είδη. Άρχισε να φωτογραφίζει το 1978, αναπτύσσοντας ένα έντονο συναισθηματικά και αφιltrάριστο αρχείο μοναχικών στιγμών. Το βιβλίο Land 250 (ο τίτλος του οποίου παραπέμπει επίσης στην φωτογραφική μηχανή Polaroid που χρησιμοποίησε η Smith) προσφέρει την ευκαιρία να εξερευνήσουμε τη φωτογραφία της, παρουσιάζει εικόνες που φαίνονται τόσο ξεπερασμένες όσο και διαχρονικές: απόκρημνοι πέτρινοι τοίχοι, λιτοί εσωτερικοί χώροι και σχεδόν αφηρημένες νεκρές φύσεις. Εκδόθηκε για να συνοδεύσει μια έκθεση στο Fondation Cartier Pour L'Art Contemporain στο Παρίσι, την πρώτη μεγάλη έκθεση αφιερωμένη στην αμερικανίδα καλλιτέχνη Patti Smith το 2008 και παρουσιάζει εκατοντάδες Polaroids και ασπρόμαυρες φωτογραφίες, καθώς και σχόλια της καλλιτέχνης.

Η φωτογραφική της κάμερα την συνοδεύει σε όλα τα ταξίδια της, λόγω της αμεσότητας και η τεχνικής απλότητας που προσφέρει. Κατά τη διάρκεια των ταξιδιών της παρατηρεί και φωτογραφίζει σημαντικές τοποθεσίες για εκείνη, όπως τον ποταμό Ouse όπου η Virginia Wolf έβαλε τέλος στη ζωή της ή στον τάφο της Susan Sontag, αλλά και εικόνες από τα σπίτια, τα έπιπλα, τις καρέκλες και άλλα προσωπικά τους αντικείμενα. Πρόκειται για τοποθεσίες και αντικείμενα που παραπέμπουν σε καλλιτεχνικές προσωπικότητες που θαυμάζει, τα προσεγγίζει με απόλυτο σεβασμό και διακριτικότητα και κρατάει ένα κομμάτι τους με αυτές τις εικόνες ως αναμνηστικό. Τα άψυχα αντικείμενα αντιπροσωπεύουν τη βαθιά σημασία που έχει η

αλληλεπίδραση και η επαφή της με αυτά, μεταμορφώνοντας τις εικόνες της σε συμβολικά πορτρέτα. Οι απαλά φωτισμένες αυτές ασπρόμαυρες εικόνες αποτελούν αναμνηστικά, που λειτουργούν ως ημερολογιακό υπόβαθρο της γραφής, της μουσικής και των ερμηνειών της³⁶.

Εικόνα 15: Patti Smith, *The River Ouse*, 2003

Εικόνα 16: Patti Smith, *Susan Sontag's Grave*, 2005

Παρουσιάζονται επίσης φωτογραφίες αντικειμένων που κυμαίνονται από τα πιο καθημερινά, όπως ένα τραπέζι και μια καρέκλα από το αγαπημένο της καφέ, στα πιο ιδιαίτερα, όπως το κρεβάτι της Frida Kahlo ή την καρέκλα του Roberto Bolaño. Στις εικόνες της παρατηρείται επίσης η χρήση περιέργων κάδρων και ελαφρώς θολή εστίαση, στοιχεία που υποδηλώνουν μια απλότητα, χωρίς ιδιαίτερη προσοχή στα τεχνικά χαρακτηριστικά. Ωστόσο, και με αυτά τα στοιχεία που θα χαρακτηριζόντουσαν ως ατέλειες, οι εικόνες και τα αντικείμενα που φωτογραφίζει κατέχουν μια ιδιαίτερη θέση στη μνήμη της και στην καρδιά της. Με την αισθητική αυτή που κυριαρχεί στις εικόνες της, καταφέρνει επίσης να αναδείξει την εικόνα του εαυτού της, όπως επιθυμεί να την παρουσιάσει, αλλά και δημιουργεί την αφήγηση που θέλει να επικοινωνήσει."Όλες οι φωτογραφίες είναι αυτοπροσωπογραφίες ... δεδομένου ότι μας λένε κάτι για τη ματιά του φωτογράφου"³⁷.

Ο Peter Buse(2016) σχολίασε για τις Polaroids: "Κάθε φωτογραφικό αντίγραφο είναι ένα υλικό αντικείμενο, αλλά η polaroid είναι κατά κάποιον τρόπο περισσότερο...Είναι μοναδικά τεχνουργήματα." Οι Polaroids της Patti Smith είναι τεχνουργήματα, αλλά και αντικείμενα, που στην περίπτωση της τα αντικείμενα αυτά περιέχουν αναμνήσεις και αποτυπώματα της ζωής, αντιπροσωπεύουν διάφορες μνήμες των προηγούμενων εμπειριών της, επιτελώντας έτσι έναν αυτοβιογραφικό ρόλο. Μας φανερώνουν την σχέση της φωτογραφίας με το παρελθόν, καθώς μια

³⁶ L'OEIL DE LA PHOTOGRAPHIE, (10 Νοεμβρίου, 2017). *Musée*, ελεύθερη μετάφραση.

³⁷ Adams, T. (2000). *Light Writing & Life Writing Photography in Autobiography*. [χ.τ.]: University of North Carolina Press. σελ:227, ελεύθερη μετάφραση.

στιγμή που καταγράφεται είναι μια στιγμή που χάνεται, μια στιγμή που δεν θα ξανασυμβεί ποτέ με τον ίδιο τρόπο. Με μια φωτογραφία είναι σαν να παγώνουμε και να φυλάμε ένα κομμάτι του παρελθόντος. “Όλες οι φωτογραφίες είναι memento mori. Το να τραβήξεις μια φωτογραφία

Εικόνα 17: Patti Smith, Café 'Ino, 2013

Εικόνα 18: Patti Smith, Frida Kahlo's Bed, 2012

σημαίνει να συμμετέχεις στη θνητότητα, την ευαλωτότητα, τη μεταβλητότητα ενός άλλου προσώπου (ή πράγματος). Ακριβώς κόβοντας αυτή τη στιγμή και παγώνοντάς την, όλες οι φωτογραφίες μαρτυρούν το αμείλικτο λιώσιμο του χρόνου”³⁸.

Από τις φωτογραφίες της πηγάζει μια απερίγραπτη ομορφιά και νοσταλγία, που προέρχεται από τα θέματα που φωτογραφίζει αλλά και από την ίδια την φωτογραφική της μηχανή. Πρόκειται για μια μηχανή της δεκαετίας του 1960, της δημιουργεί μνήμες για τα πράγματα του παρελθόντος, οπότε επιλέγει με αυτήν να παγώσει τις στιγμές και να τις αποτυπώσει για τις επόμενες γενιές. Το έργο της είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με τις μνήμες της. Η ίδια αναφέρει χαρακτηριστικά: “Η εμπειρία της λήψης Polaroid με συνδέει με τη στιγμή. Είναι αναμνηστικά μιας χαρούμενης μοναξιάς”³⁹.

Εικόνα 19: Robert Maplethorpe's Slippers, 2002

³⁸ Sontag, S. (2005). *On Photography*. New York: RosettaBooks, σελ.11, ελεύθερη μετάφραση.

³⁹ Casper, J. (2008). *Land 250 Polaroid Photographs*.ελεύθερη μετάφραση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

1.1 Η προέλλευση της ιδέας και η έμπνευση

Η ενασχόληση μου με τις Polaroid ξεκίνησε το 2019, οπού ένα πολύ αγαπημένο πρόσωπο μου έκανε δώρο μια κάμερα fujifilm instax 90. Την κρατούσα μαζί μου σε κάθε μου βήμα, σε κάθε ταξίδι, καθώς μου έδωσε την δυνατότητα να καταγράφω, άμεσα και γρήγορα, στιγμές που ήθελα να φυλάξω και να θυμάμαι. Λίγα χρόνια αργότερα, ήρθε στην κατοχή μου μια μεταχειρισμένη Polaroid Close up 636, ένα παλαιότερο κλασικό μοντέλο Polaroid κάμερας. Με γοήτευσε από την πρώτη στιγμή η ατμοσφαιρική της αποτύπωση, με την απαλή καταγραφή χρωμάτων, φωτισμού και υφής που πρόσφερε στην εικόνα. Στον πειραματισμό μου με την Close Up 636, άρχισα να παρατηρώ και να φωτογραφίζω το περιβάλλον μου και ό,τι αυτό περιλαμβάνει. Ένα τσιγάρο, οπού είχα αφήσει παρατημένο, σχεδόν ολόκληρο σε ένα τασάκι. Δεν θυμάμαι την στιγμή, πότε το άφησα, τί με έκανε να το αφήσω και να το ξεχάσω έως την μέρα που το ξανασυνάντησα και το φωτογράφισα. Κοιτώντας το αποτέλεσμα της εικόνας, με κατέβαλε ένα αίσθημα μελαγχολίας, για μια στιγμή που δεν την θυμάμαι, αλλά πάγωσα την στιγμή αυτή, μαζί της και το συναίσθημα. Αυτό μεταφέρει την ιδέα ότι ορισμένα αντικείμενα αποκτούν νέα σημασία όταν γίνονται προεκτάσεις του εαυτού. Οι εικόνες αυτές χρησιμοποιούνται ως μέσο για να αποκαλύψουν κρυμμένα συναισθήματα και σκέψεις, και να αναζητήσουν για εσωτερική εμπειρία, μέσω μιας νοσταλγικής, μελαγχολικής και ονειρικής προσέγγισης. Συνεπώς, τα αντικείμενα και οι χώροι της ορατής καθημερινότητας που αποτυπώνονται, διαχωρίζονται από το αρχικό τους νόημα. Λειτουργούν ως αναμνήσεις για τον χρόνο και το συναίσθημα που είχε αφιερωθεί πάνω σε αυτά.

Όσο συνεχιζόταν η καταγραφή, ξεκίνησα να στρέφω την κάμερα και προς την απεικόνιση του εαυτού μου, οπού δημιουργείται μια αφήγηση και αλληλεπίδραση μεταξύ του ανθρώπινου στοιχείου και των εσωτερικών χώρων. Το πρόσωπο δεν αποκαλύπτεται, είναι στραμμένο και αποστασιοποιημένο από την ματιά του θεατή, κυριαρχεί η απόκρυψη και η έλλειψη αναγνώρισης. Δίνεται έμφαση στο πώς το σώμα, και τα μέρη αυτού, εκφράζονται και κινούνται μέσα στον χώρο, δημιουργώντας μια στενή σχέση με τα συναισθήματα που κυριαρχούν την κάθε στιγμή. Μέσω αυτού του ταξιδιού της αυτο-ανακάλυψης και έκφρασης, ανασύρονται εσωτερικές καταστάσεις, πτυχές του εαυτού, αλλά και υποσυνείδητα που δεν είχαν βρει τον τρόπο το αποτυπωθούν και ο καθένας θα μπορούσε να ταυτιστεί με αυτές, καθώς όσο προσωποποιημένες είναι οι εικόνες, είναι ταυτόχρονα και απρόσωπες.

1.2 Η τεχνική των Polaroid Lifts

Η επιλογή της λήψης εικόνας με μηχανή Polaroid, εκτός από την αμεσότητα της αποτύπωσης και εμφάνιση του αποτελέσματος, είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει την αδιαμεσολάβητη συμμετοχή και επεξεργασίας της εικόνας, κατά την διάρκεια της λήψης και κυρίως έπειτα από αυτήν. Δημιουργείται μια σύνδεση με την εικόνα και το τελικό αντικείμενο. Η στιγμή της λήψης έως την εμφάνιση του αποτελέσματος δεν μπορεί να ελεγχθεί απόλυτα. Η χειρωνακτική όμως διεργασία με το αντικείμενο προσφέρει εκπληκτικά αποτελέσματα και πάντοτε μοναδικά.

Η διαδικασία που χρησιμοποίησα για την δημιουργία του λευκόματος με τις Polaroid εικόνες είναι η τεχνική polaroid emulsion lift. Αφού κοπεί το λευκό περίγραμμα της polaroid και αφαιρεθεί η πλαστική πρόσοψη, τοποθετείται η εικόνα σε σκεύος με ζεστό νερό, κατά την οποία η emulsion (ελ. αποδ.: γαλάκτωμα) της polaroid εικόνας αποκολλάται από την πίσω όψη της polaroid. Μόλις το γαλάκτωμα ελευθερωθεί, θα επιπλεύσει στο ζεστό νερό. Τοποθετείται το επιλεγμένο υλικό, στην συγκεκριμένη περίπτωση το χαρτί ακουαρέλα, στο σκεύος με το ζεστό νερό και με απαλές κινήσεις, χρησιμοποιώντας ένα πινέλο και τις άκρες των δαχτύλων, απλώνεται η εικόνα πάνω στο χαρτί.

Η τεχνική των Polaroid lifts δίνει τη δυνατότητα να δημιουργηθεί κίνηση μέσα στις φωτογραφίες με απτό τρόπο, να πειραματιστώ με διαφορετικά στάδια σύνθεσης και τελικά να “επικοινωνήσω” με τις εικόνες. Τα σκισίματα και τσαλακώματα προσφέρουν μια ξεχωριστή ποιότητα στις εικόνες. Οι ατέλειες αυτές δεν είναι ελαττώματα, είναι η γλώσσα μέσω της οποίας επικοινωνείται η αφήγηση, μια ιστορία για την ταυτότητα και τον κόσμο που με περιβάλλει. Με τις ατελείωτες δυνατότητες του emulsion lift, που μπορεί να μεταμορφωθεί σε τόσα πολλά σχήματα και μορφές, εκφράζονται προσωπικές σκέψεις και δημιουργείται η εικόνα του εαυτού. Σαν ημιδιαφανές δέρμα, κολλάει πάνω από το χαρτί, σαν να γράφω στο προσωπικό μου ημερολόγιο.

1.3 Από την Παραγωγή στην Βιβλιοδεσία

Επιλέχθηκαν 20 τελικές εικόνες για το φωτογραφικό λεύκωμα και η διάταξη τους αποτελεί δίπτυχα. Για τις πρωτότυπες εικόνες χρησιμοποιήθηκε χαρτί ακουαρέλας A4 300gr, το οποίο κόπηκε στην μέση, καταλήγοντας να είναι διάσταση 21x14,85. Ακολούθησε η ψηφιοποίηση (scanning) των πρωτότυπων εικόνων, όπου τελικά εκτυπώθηκαν στις ίδιες διαστάσεις, σε χαρτί velvet 150gr. Σκοπός είναι να παρομοιαστεί σε ημερολόγιο, όπου οι εικόνες αντικαταστούν τις λέξεις. Η ημιδιάφανη εικόνα από την διαδικασία του polaroid lift τοποθετήθηκε στο κέντρο της σελίδας, όπου σε κάποια δίπτυχα παρατηρείται να μην υπάρχει απόλυτη ευθυγράμμιση. Κατά

την διεργασία, η εικόνα emulsion lift είναι βυθισμένη σε νερό, μαζί με το χαρτί ακουαρέλας, γεγονός που την κάνει αρκετά ρευστή και ευαίσθητη. Συνεπώς, μπορεί να προσκολληθεί σε διαφορετικά σημεία, καθιστώντας δύσκολη την μετακίνησή της. Παραβλέποντας την δυσκολία αυτή, μπορούμε να εντοπίσουμε την ομορφιά που διαθέτει η διαδικασία, καθώς επιτρέπεται στην εικόνα να ορίσει εν μέρη το τελικό αποτέλεσμα.

Στις τελευταίες σελίδες του φωτογραφικού λευκώματος, η ενότητα “Revelation”, αποτελείται από 8 polaroid εικόνες, παρουσιάζεται το κατεστραμμένο υλικό που προέκυψε κατά την διαδικασία. Πρόκειται για τις εικόνες όπου υπερφωτίστηκαν ή υποφωτίστηκαν στην λήψη τους και δεν μπόρεσαν να χρησιμοποιηθούν, αλλά και εκείνες που καταστράφηκαν κατά τον πειραματισμό. Η ενότητα αυτή αποκαλύπτει την τεχνική και τα βήματα που ακολουθήθηκαν για να δημιουργηθούν οι εικόνες με polaroid lift, αλλά και τις δυσκολίες που συναντήθηκαν έως το τελικό αποτέλεσμα.

Τέλος, δημιούργησα το εξώφυλλο με μια μεγεθυμένη polaroid εικόνα, που καταλαμβάνει όλη την επιφάνεια της σελίδας, με επιμέρους polaroid lift αποκόμματα, τοποθετημένα πάνω σε αυτήν. Το αποτέλεσμα που προκύπτει βλέποντας το εξώφυλλο είναι η ψευδαίσθηση της υφής και μιας επιφάνειας με θραύσματα, αναδεικνύοντας τον τίτλο του φωτογραφικού λευκώματος “Fragile”, δηλαδή εύθραυστο.

Συμπέρασμα

Μέσα από αυτό το λεύκωμα, προσπάθησα να αναζητήσω την δική μου διερεύνηση και σχέση με την τεχνολογία της Polaroid εικόνας, πώς αυτή μπορεί να γίνει μια προσωπική αφήγηση. Η αυτοαναπτυσσόμενη στιγμιαία φωτογραφία είναι τόσο ένα κομμάτι της πραγματικότητας, όσο και ένα ντοκουμέντο της. Αυτό που το 1948 γοήτευσε αμέσως τον ερασιτέχνη φωτογράφο, και σήμερα παραμένει σύμβολο της κουλτούρας της στιγμιαίας ικανοποίησης, απέκτησε τουλάχιστον ισότιμη θέση με άλλα είδη και τεχνικές της φωτογραφικής τέχνης. Συνεχίζει έως σήμερα να είναι ένα ζωτικό και εκφραστικό μοναδικό υλικό που διαθέτει την δική του εμφάνιση. Ακόμα και μετά την πτώχευση της εταιρείας, σύγχρονοι φωτογράφοι προσπάθησαν να επαναφέρουν την polaroid, όπου και χρησιμοποιείται ακόμα ως μέσο πειραματισμού. Με αφετηρία τις πληροφορίες και τεχνικές που έδωσαν οι φωτογράφοι της εποχής, η εξερεύνηση των δυνατοτήτων polaroid για την οπτικοποίηση ιδεών δεν θα σταματήσει να υπάρχει και θα εξελίσσεται διαρκώς.

Σχεδόν τα πάντα, ειδικότερα η φωτογραφία, είναι “στιγμιαία” σήμερα. Οι φωτογράφοι που ασχολήθηκαν με την στιγμιαία εικόνα έχουν αυτό το κοινό χαρακτηριστικό, δηλαδή όλοι τους βιάζονται να δουν την τελική εικόνα μέσα σε ένα λεπτό από την λήψη της. Πριν από την σύλληψη μιας εφεύρεσης, πρέπει να υπάρχει μια επιθυμία, στην προκειμένη περίπτωση η επιθυμία για την καταγραφή της στιγμής πριν αυτή περάσει ή το θέμα να αποχωρήσει. Λόγω αυτού του αναπαραστατικού χαρακτήρα, οι εικόνες συνδέονται άμεσα με τις αναμνήσεις που απεικονίζουν, άρα κάνουν τις ιστορίες μας πιο πιστευτές.

Στο φωτογραφικό λεύκωμα Fragile αυτή η στιγμιαία εμπειρία αποκαλύπτει αυτό που δεν μπορεί να αποτυπωθεί οπτικά, αλλά είναι παρόν στην καταγραφή της. Η στιγμή καταγράφεται, αλλά έπειτα μεταφέρεται με την τεχνική emulsion lift, καταστρέφει κομμάτια της στην διαδικασία, γίνεται εύθραυστη και εύπλαστη, όπως ακριβώς μια ανάμνηση. Ο χρόνος δεν υπάρχει σαν έννοια, οι εικόνες μπορούν να διαβαστούν με οποιαδήποτε σειρά. Η ύπαρξη του χρόνου που συνήθως υπάρχει στη φωτογραφία ενισχύει τη σύνδεσή της με την πραγματικότητα. Στην περίπτωση αυτή, είναι απλώς στιγμές παγωμένες, αισθήματα αποτυπωμένα. Η εστίαση δίνεται στο πώς αυτές οι εικόνες επηρεάζουν η μια την άλλη, ως σύνολο και ως δισέλιδα, και τί συναισθήματα προκαλούν στον θεατή. Επιθυμία μου είναι να προσφέρουν την ευκαιρία παρατήρησης, να επιτρέψουν στον καθένα να τις πλησιάσει και ενδεχομένως να τις αναγνωρίσει και να τις ασπαστεί.

Βιβλιογραφία

Ewing, W., Hitchcock, B., Douglas, D., Zante, G., Reuter R., Bonanos C., Brandow T., Buse P., Jelonnek D. & Rohrback J. (2017). *The Polaroid Project: At the Intersection of Art and Technology*. Ηνωμένο Βασίλειο: Thames & Hudson.

Lombino, M. (2013). *The Polaroid Years: Instant Photography and Experimentation*. [χ.τ.]: Prestel.

Tarkovski, A., Chiaramonte, G. & Guerra, T. (2006). *Instant Light: Tarkovsky Polaroids*. [χ.τ.]: Thames & Hudson.

Walker, E. & Hambourg, M. (2000). *Walker Evans*. [χ.τ.]: Metropolitan Museum of Art.

Ιστότοποι

Adams, A. (2017). *Ansel Adams: An Autobiography*. [χ.τ.]: Little Brown. Ανακτήθηκε 14 Απριλίου, 2024, Δικτυακός τόπος: https://www.google.gr/books/edition/Ansel_Adams/UasMDgAAQBAJ?hl=en&gbpv=1&printsec=frontcover.

Adams, T. (2000). *Light Writing & Life Writing Photography in Autobiography*. [χ.τ.]: University of North Carolina Press. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από <https://archive.org/details/lightwritinglife0000adam/page/n13/mode/2up>.

Bonanos, C. (2012). *Instant : the story of Polaroid*. New York: Princeton Architectural Press. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από <https://archive.org/details/instantstoryofpo0000bona/page/n7/mode/2up>

Buse, P. (2007). Photography degree zero: cultural history of the polaroid image. *New Formations*, 2007, (62), 29-44. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από https://www.academia.edu/12178805/Photography_Degree_Zero_Cultural_History_of_the_Polaroid_Image

Buse, P. (2010). Polaroid into digital: Technology, cultural form, and the social practices of snapshot photography. *Continuum*, 24(2), 215–230. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10304310903363864>

Buse, P. (2008). SURELY FADES AWAY: Polaroid photography and the contradictions of cultural value1 . *Photographies*, 1(2), 221–238. <https://doi.org/10.1080/17540760802285577>

Buse, P. (2016). *The Camera Does the Rest How Polaroid Changed Photography*. [χ.τ.]: University of Chicago Press.

<https://dokumen.pub/the-camera-does-the-rest-how-polaroid-changed-photography-9780226312163.html>

Casper, J. (2008). *Land 250 Polaroid Photographs*. Ανακτήθηκε 16 Απριλίου, 2024, από <https://www.lensculture.com/articles/patti-smith-land-250-polaroid-photographs>.

Clark, A. (19 Δεκεμβρίου, 2008). *The Guardian*. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από <https://www.theguardian.com/business/2008/dec/19/chapter-11-corporate-bankruptcies-corporatefraud>.

Fagard, G. (2012). Visual Romanticism as a Subversive Affect. The Polaroids of Andrei Tarkovsky, 1979-1983. *East European Film Bulletin*, vol.12, <https://eefb.org/retrospectives/the-polaroids-of-andrei-tarkovsky-1979-1983/>

Hitchcock, B. (2019). *The Polaroid Book*. [χ.τ.]: Taschen. <https://archive.org/details/polaroidbook0000barb/page/24/mode/2up>

L.A. LOUVER. (2020). *David Hockney on his photcollage process (1983)*. Ανακτήθηκε 14 Απριλίου, 2024, από https://www.youtube.com/watch?v=AZFm_GIzewo

L'OEIL DE LA PHOTOGRAPHIE, (10 Νοεμβρίου, 2017). *Musée*. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από <https://museemagazine.com/culture/2017/11/15/oeil-de-la-photographie-curated-by-patti-smith>

Maunsell, J. (2008, 2 Μαρτίου). Andrei Tarkovsky *Frieze Magazine 113*. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, από <https://www.frieze.com/article/andrei-tarkovsky>.

Schjeldahl, P., Ehrlich, G., Stone, R. & Howard, R. (1987). S. Constance(Επιμ), *Legacy of Light*. New York: Knopf. <https://archive.org/details/legacyoflight0000unse/page/n5/mode/2up>

Sontag, S. (2005). *On Photography*. New York: RosettaBooks. Ανακτήθηκε 17 Απριλίου, 2024, Δικτυακός τόπος: https://sites.evergreen.edu/politicalshakespeare/wp-content/uploads/sites/156/2016/01/Sontag_On_Photography.pdf.

TASCHEN. (2015). *Warhol's lens – The prince of Pop Art on his photographic work. The 1981 BBC interview*. Ανακτήθηκε 14 Απριλίου, 2024, από <https://www.youtube.com/watch?v=sy6R9fgbnfc>

Taylor, S. (2004). From Tortured Youth to Enchanted Sage. *Art in America*. 8, 112-117. <https://www.xippas.com/media/2014/12/art-in-america.pdf>

Κατάλογος Εικόνων

1. Διαφήμιση της Εταιρείας Polaroid, 1952 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.ebay.ph/itm/275852057342>
2. Διαφήμιση κάμερας, Popular Photography Magazine, 1949 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://books.google.gr/books?id=2F0zAQAAMAAJ&pg=PA93&lpg=PA93&dq=%E2%80%9CJust+drop+the+film+in+your+Polaroid+%E2%80%98Picture-in-a-minute%E2%80%99+Camera+and+you%27re+ready+to+shoot+the+best+pictures+you%27ve+ever+taken.%22&source=bl&ots=28vvyLUfoG&sig=ACfU3U38egAJWitETMHxbpkyPoKWtUmakg&hl=en&sa=X&ved=2ahUKEwj79u3mpOmDaxVeVPEDHRGeBrQQ6AF6BAgIEAM#v=onepage&q=%E2%80%9CJust%20drop%20the%20film%20in%20your%20Polaroid%20%E2%80%98Picture-in-a-minute%E2%80%99%20Camera%20and%20you're%20ready%20to%20shoot%20the%20best%20pictures%20you've%20ever%20taken.%22&f=false>
3. Διαφήμιση Polaroid SX-70, Life Magazine, 1972 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.righto.com/2022/02/a-look-inside-chips-that-powered.html>
4. Ansel Adams, Cascades, 1956 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://polaroids.org/ansel-adams/>
5. Ansel Adams, Test Photographs of Yosemite National Park, 1973 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://polaroids.org/ansel-adams/>
6. Ansel Adams, Yosemite Falls, 1979 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.smithsonianmag.com/arts-culture/seven-famous-photographers-who-used-polaroids-97986365/>
7. Andy Warhol, Dolly Parton, 1985 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.anothermag.com/art-photography/10098/andy-warhols-polaroids-of-pop-culture-icons>
8. David Hockney, Still Life Blue Guitar, 1982 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.hockney.com/index.php/works/photos/composite-polaroids>
7. Chuck Close, Self-Portrait/Composite/Nine Parts, 1979 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://whitney.org/collection/works/7708>
8. William Wegman, Neckware Upper and Lower 1990 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://huxleyparlour.com/artists/william-wegman/>
9. Walker Evans, no title, 1974 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://m.andrearosengallery.com/artists/walker-evans/images>

- 10: Lucas Samaras, Photo-Transformation, 1973 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/265049>
11. John Reuter, Revelation, 1978 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <http://johnreuter.com/blog/?p=664>
12. Andrei Tarkovsky, Bright Bright Day, 2008 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.nobodybooks.com/product/bright-bright-day>
13. Andrei Tarkovsky, Instant Light, 2002 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.theculturium.com/andrei-tarkovsky-instant-light/>
14. Andrei Tarkovsky, Instant Light, 2002 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.theculturium.com/andrei-tarkovsky-instant-light/>
15. Patti Smith, The River Ouse, 2003 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από https://www.huffpost.com/entry/patti-smith-plays-hartfor_b_1032478
16. Patti Smith, Susan Sontag's Grave, 2005 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://gagosian.com/news/museum-exhibitions/patti-smith-souvenirs-de-voyage-musee-de-grenoble-france/>
17. Patti Smith, Café 'Ino, 2013 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://magazine.artland.com/the-other-patti-smith-the-visual-art-of-the-punk-poet-legend/>
18. Patti Smith, Frida Kahlo's Bed, 2012 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.vogue.fr/vogue-hommes/culture/story/patti-smith-photography-polaroids-paris-photo-robert-mapplethorpe/364>
19. Robert Mapplethorpe's Slippers, 2002 Ανακτήθηκε 11 Μαΐου, 2024, από <https://www.vogue.fr/vogue-hommes/culture/story/patti-smith-photography-polaroids-paris-photo-robert-mapplethorpe/364>

